

Teabepäeva nimetus: Elva mesinike seltsingu teabepäev

Koht ja aeg: Pargi tn 34, Elva, 10.03.2019.a.

Lektor: Jorma Õigus, lektorileping nr PR-15-A.3-49

**Kokkuvõtte teemal: Taruvaik ja selle kogumine. Suira käitlemine.
Mesilasema toitepiim ja selle saamine.**

Taruvaik ehk propolis - on aine mis koosneb 70% taimsetest vaikudest, mida mesilane kogub taimede pungadelt ja muudelt taime osadelt, lisades sellele näärmete eritist, vaha, õietolmu. Selliselt saadakse meeldiva lõhnaga pehme kleepuv mass, mis suurakorvikestest tarru kantakse. Taruvaik on antibakteriaalse toimega ja mesilased katavad õhukese taruvaigu kihiga kogu taru sisemuse, samuti ka kärjekannude sisemuse. Sellise tegevusega muudavad nad oma elukeskkonna mikroobivabaks. Taruvaigu värvus varieerub rohekashallist punakas pruunini ja ajapikku muutub taruvaik kõvaks ning tumedamaks. Taruvaigu erikaal on vahast suurem ja vette pannes on võimalik eraldada taruvaigust vaha, mis jääb pinnale ent taruvaik ise vajub põhja. Taruvaik sulab juba 65-80C juures, kuid kuumutades ei kaota oma bakterisiidseid omadusi. Taruvaik ei lahustu vees vaid lahustub piirituses, tärpentinis, atsetoonis, kloroformis. Taruvaiku kogudes kraapimise teel raamidelt, raamivahe liistudelt ja tarust on võimalik koguda umbes 100g või natuke rohkem, kuid seda on ikkagi üpris vähe.

1851 aastal avastas Ameerika mesinik Langstroth mesilaskäigu. Langstrot tuli järeldusele, et kõik avased tarus, mis on väiksemad kui 5mm täidetakse taruvaiguga ja kõik avad, mis on üle 9mm ehitatakse kõrgi täis. Seda teadmist ära kasutades on võimalik panna mesilased enda heaks tööle, et varuda taruvaiku. Tänapäeval on võimalik osta tööstuslikult valmistatud taruvaigu kogumise vahendid, mis võivad olla riidest või plastmassist. Neid kogumisvahendeid kasutades saame lihtsustada ja suurendada taruvaigu tootmist. Mesilased koguvad taruvaiku kõige paremini taru peale asetatud taruvaigu koguritesse. Plassmassist reste, milles on avad ühelt poolt 4mm ja teiselt poolt 2mm suurused, asetatakse suurema avaga allapoole, et mesilased saaksid need täielikult taruvaiguga täita. Taruvaigu koguja on võimalik ka ise valmistada tugevast lehtpuu liistudest jättes liistudele 4mm suurused vahed. Selliselt valmistatud puust rest on võimalik asetada taru peale või paigutada raamide kõrvale. Mesilased koguvad taruvaiku rohkem suve teisel poolel alates juuli kuust ja taruvaigu kogumisseadmeid kasutades on võimalik koguda ühelt perelt 300-500g taruvaiku.

Taruvaigu kättesaamiseks asetatakse kogumiseks kasutusel olnud vahendid neljaks tunniks sügavkülmikusse. Selle ajaga muutub taruvaik rabedaks ja tuleb plassmassreste ja riidet muljudes sealt kergelt lahti. Puidust restid tuleb osadeks teha ja liistudelt noaga õrnalt kraapides on võimalik taruvaik kätte saada. Taruvaiku on hea säilitada õhukindlalt suletud klaas- või toiduplastikust taaras pimedas, kuivas ja jahedas kohas. Selliselt säilib taruvaik vähemalt 10 aastat kaotamata oma ravivaid omadusi.

Suir- on mesilaste poolt ümber töödeldud õietolm. Mesilased koguvad õietolmu, mille paigutavad kärjekannudesse seda peaga kinni surudes ja lisades sinna ülalõua ja neelunäärme nõre, ning konserveerivad õhukindlalt meega. Selle

protsessi tulemusel tekib kärjekannus piimhappeline käärimine, õietolmu terakesi kaitsev kest laguneb ja õietolmust saab suur. Suur on mesilastele ja samuti inimestele paremini omistatav kui õietolm.

Suira saamiseks sorteeritakse välja ülearused suiramee kärjed, mida on võimalik kahte moodi töödelda. Lihtsam moodus on lõigata suiramee kärj raamist välja ja lasta läbi tigupressi, mis eraldab vahast mee ja suira. Saadud suiramett selitades 2-3 päeva tõuseb veel pinnale pisut peenemaid vaha osakesi, mida on võimalik pealt ära koorida ning suiramesi ongi tarbimiseks valmis.

Teine moodus on töömahukam, kus suiramee kärjed kõigepealt vurritatakse meest tühjaks. Peale vurritamist asetatakse kärjed päevaks tagasi tarru mesilastele meest puhtaks lakkumiseks. Lamavtarus paigutatakse suiraraamid vahelaua taha 3-5cm vahedega ja korpustaru puhul pannakse korpusega vahelae peale. Samuti nagu lamavtarus jäetakse raamide vahele suuremad vahed ning vahelaes peab olema ava mille läbi mesilased saavad suiraraamidega kärgedele. Sellel ajal ei tohi mesilasi toita, muidu kantakse kärjed uuesti mett täis. Mesilaste poolt puhastatud raamid võetakse tarust välja ja eraldatakse nendest kärjed mis paigutatakse vähemalt 24 tunniks sügavkülma. Peale sügavkülmutamist kärjed purustatakse mehhaaniliselt kasutades spetsiaalseid purustamise vahendeid. Purustatud mass tuleb sõeluda. Kõigepealt saab selleks kasutada kasti, mille põhja on paigutatud emalahutusvõre. Selle tulemusena eraldatakse suuremad kärjetükid, mis tuleb uuesti korduvalt purustisse asetada ja emalahutusvõrele jäävad suuremad ning kvaliteetsemad suira tombud, mis on valmis hoiustamiseks ja turustamiseks. Emalahutusvõrest läbi läinud peenem fraktsioon tuleb veel kord sõeluda läbi peenema 3x3 mm võrgu kust saadakse kätte ka peenemad suira tombud. Suira säilitatakse õhukindlalt suletavas klaasist või toiduplastist pakendis pimedas. Kaitsta otsese päikese kiirguse eest.

Mesilasema toitepiim - on noorte mesilaste ülalõuanäärme nõre. Ematoite piima eritavad mesilased normaalses tingimustes 4-12 päeva vanuselt. Hiljem mesilased kaotavad toitepiima eritamise võime kuna ülalõua näärmed manduvad. Amm mesilased toidavad toitepiimaga mesilasvaklasid. Töölismesilase- ja lese vaklasid toidetakse 3 päeva ematoite piimaga. Peale 3 päeva hakatakse neid toitma suiramee seguga. Mesilasema toidetakse toitepiimaga kogu elu vältel. Selle tulemusel, et mesilasema vakla toideti ka peale kolmandat päeva toitepiimaga, arenevad mesilasemal välja suguorganid, mis töölismesilasel välja ei arene ehki mõlemad kasvavad ühesugustest viljastatud munadest. Mesilasema toitepiimal on ka inimestele väga positiivne ja isegi tervendav mõju. P. Alles ja G. Alles väidavad oma raamatus „Mesilasema Toitepiim ja Tervis“, et toitepiim stimuleerib vereloomet, soodustab pahaloomulise aneemia, furunkuloosi, artriidi, suhkruhaiguse ravi ja taastab sisesekreetsiooninäärmete funktsioone. Segades toitepiim meega vahekorras 1:100 soovitatakse täiskasvanutele sisse võtta 10-12 g, lastele 5-6g päevas.

Mesilasema toitepiima tootmiseks kasutatakse samu võtteid, mida kasutatakse mesilasemade kasvatamise juures. Erinevus seisneb ainult selles, et mesilasemasid ei lasta kasvada täiskasvanuks. 4-5 päeva vanused vaglad eemaldatakse toitepiimast ning seejärel tühjendatakse spetsiaalse väikese spaatli või vaakumpumba abil ematoitepiim ja eemaldatud vagel asendatakse uue 1-1,5 päeva vanuse vaglaga. Tegevus kordub 3-4 päeva pärast. Kokku

kogutud toitepiima tuleb säilitada õhukindlalt suletud külmas ja pimedas. Kõige paremini säilib toitepiim külmikus tumedas klaas purgis suletud kaanega nii, et kaane ja toitepiima vahele ei jää õhku -15C- -18C juures. Nii säilitades on toitepiima omadused samad ka ühe aasta möödudes. Õhuga kokkupuutes toatemperatuuril rikneb toitepiim kiiresti. Isegi paar päeva toatemperatuuril olevat toitepiima on toidetud vakladele ja need ei arenenud.